

(Romllo., 2041, 18). El nom de la ciutat fou *Damàs* i també *Domàs* a la nostra literatura antiga, i totes dues formes s'aplicaren també al teixit, molt més aquesta però no es va eliminar del tot l'altra,¹ si bé amb desús creixent. Modernament s'usa sobretot per al guarniment o encortinatge d'emparamentar balcons, esglésies, naus, o figuradament: «Y 'l que entre Espanya y França torreja, mur de roca, / de neu y de tempesta vestit, com braç de Déu, / de l'estrellada tenda los blaus *domassos* toca, / muntat d'altre, de brases, horrible, Pirineu», «mes alça al llantió l'ullada trista / y, a sa claror, verda planície ha vista, / per rebre'l sos *domassos* desplegar», *Atl.*, 56, 32.

DERIV.: *Domassada*. *Domassell* o *domasell*. *Endomassar* [S. XIX, no encara Lab. 1839]; *endomassada* [1838]. *Domasquí*. *Domasquillo*. *Adamascat* o *endomascat* (Caretà). *Damasquí* [1413]; *damasquinar*. *Damassé*.

¹ «El mar és blau, avui, foscament blau, i els raigs de sol reflectint-se en els rebrecs de l'aigua, li donen besllums d'un *damàs* de seda» (tant en l'autògraf com en l'ed. original), Coromines (*Cartes d'un visionari*, carta 7.ª, § 21, p. 103).

Domdar, *domde*, V. *domar* *Domenge*, *domeny*, V. *dominar* *Domer*, V. *hebdomadari* (SET)

DOMÈSTIC, pres del ll. *domesticus* 'de la casa, casolà, domèstic', derivat de *dōmus* 'casa'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, *CostTort.*, Llull.

Molt freqüent ja en l'ús medieval, i sovint llavors amb les accs. translàtiques i figurades, p. ex.: «molta glòria serà per a vós possehir un cavaller axí *domèstic* e virtuós», JoMartorell (Ag. III, 56). D'animals: «si [de] bestiar d'algú o --- de gallines o d'altres aus *domèstiques* nexen poylins, jònecs, aynels ---», *CostTort.* (Ol., p. 422).

DERIV.: *Domesticar* [1460, JRoig, *Spill*, 6763. Subj. *domestique* en rima amb *pacífique*]; *domesticació*. *-cador* [1695, Lacav.], *-cable*. *Domestiquesa*, i generalment *domesticitat*.

CRP. de *domus*, ll. *domicĭlium*, pres per via erudita *domicili* id. [fi S. XIII, *CostTort.*]; *domiciliar*, *-iat* [1360], usat només com a tecnicisme legal-administratiu, si bé ja comença d'ampliar el seu radi d'aplicació en el S. XVIII (cf. *DTol.*, 1757, i): «frente del altar de la Mare de Déu del Roser és lo de --- Sant Mateu, patró dels forasters del poble en ell *domiciliats*», B. de Maldà (*Excursions*, p. 49); *domiciliació*.

DOMINAR, pres del ll. *dominare* id., derivat de *dōminus* 'senyor', 'amo'. □ 1.ª doc.: *dominant* i *dominació* apareixen ja en els Ss. XIII-XIV; de les altres formes del verb a penes es troben testimonis abans del S. XVII.

Dominant apareix ja en alguns textos lullians: «lo foch és calt e sech, e la terra és sajàs *dominant* l'ær, consumeix sajàs la humiditat e la fredor», *Merav.*; «si'l món fos sens començament, no pogra tan manifestament conèixer la senyoria de Déu ésser *dominant*

so que és e que no és» en el tractat de la Passió de Crist inclòs en algun manuscrit del *Blanquerna* (no sembla ser del Beat, però sí del S. XIV i degut a un deixeble seu, *NCl.* IV, 162). D'altres formes del verb no en tinc a mà testimonis fins a Lacav., el Pseudo-Boades i el *DTol.*, 1647 («ser *senyor*, imperium tenere, res potiri»).

DERIV.: *Dominable*. *Dominació* [Llull]: «Sényer, ta volentat --- en punir --- aquells qui no poden fugir a la tua sentència ni a la tua *dominació*» (*Blanq.* II, 140.8). *Dominador* [1695, Lacav.]. *Dominant* [supra]. *Dominatiu*.

Domini [JoMartorell], pres del ll. *dominium* 'propietat, domini': «posí la llibertat mia sots *domini* de vostra excellència» (Ag. II, 68); d'aquest sembla ser duplicat popular el nom de poble *Domeny* [Gironès], i St. Jaume dels *Domenys* (B. Pen.), per més que no és ben segur, i en tot cas no s'ha d'usar com a nom comú (neologisme gens recomanable).

²⁰ Del mateix DOMINIUM o més aviat d'un ús substantivat de DOMINICUM (neutre de l'adj. *dominicus* 'dominical, senyorial'), i encara més probablement, de la suma dels usos i formes de tots dos, provingué per via popular el cat. ant. *domenge* 'propietat del senyor'¹ [1122, alternant la forma catalana i la llatina en un doc. en baix llatí]: «dimitto meum *domenge* de Todela --- meum *dominicum* ---» (doc. relatiu a Claravalls i Tudela, que copio a l'Arxiu ep. de Solsona, 1964); «laxo --- a la casa d'Escarp azò que ego é en Sucs per part de compra, és a saber en castel ni en vila ni en *domenges* --- e Na Ramona aja --- ipsum espletum proximo veniente d'aquel *domenge* que ego lex a Escarp» (doc. de la Baixa Ribagorça, Castelló del Pla, a. 1237, MiretS, *El més antic text lit. cat.*, 26); «si li contradiu om lo feu ni'l servici del feu, aurà leser lo senyor d'emparar lo feu e tenir en *domenge*, entró que'l servici perdut haya esmenat en doble», *Usatges* (*NCl.*, 70).

Atenuant-se més el matís etim.: «dominicaturis --- sobre ls *domenges* e les exides de la Ci. de Tortosa e de sos térmens», segona meitat S. XIII (*BABL* VII, 36); «causa quod vertitur --- inter G. de Fluviano --- et B. de Montgay --- super facto quorundam *domengiorum* et quarumdam domorum quos idem B., ut asserit, per Regem tenetur», 1281 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 107); «él li faria cens sufficient dels *domenges* que'l senyor Rey avia en Camarasa», 1295-9 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 164, de nou 176). *Domenge* es conserva en la toponímia, especialment cap al Maestrat, on tenim el poble dit *Torres dels Domenes* o d'En *Doménec*; el *Clot del dumènge* en els afores d'Alcalà de Xivert (1962), etc. Sobre aquest mot, a desgrat de contenir alguns judicis i dades erronis, aportacions útils d'AMAlcover (*BDLC* VIII, 259).

²⁵ Igual només per la forma, però provinent de DOMINICUS amb el valor adjectiu de 'propi, tingut en propietat', hi ha un adj. cat. ant. *domenge* en part aplicat als pagesos de la gleva: «tots los blats --- qui sien dels drets del senyor Rey, deven venir en Barchinona --- los hòmens *domenges* seus e ls migsensers